

Opinnäytetyö (AMK)

Energia- ja ympäristötekniikka

2019

Tuomas Rantanen

KULUTTAJAT OSTOSKASSIEN MATERIAALIVALINTOJEN TEKIJÖINÄ

Kuluttajatutkimus fossiilisen muovin kulutuksen
vähentämisestä

Tuomas Rantanen

KULUTTAJAT OSTOSKASSIEN MATERIAALIVALINTOJEN TEKIJÖINÄ

Kuluttajatutkimus fossiilisen muovin kulutuksen vähentämisestä

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia tottumuksia suomalaisilla nuorilla aikuisilla on ostoskassivalinnoissaan ja miten fossiilista muovia sisältävien ostoskassien määrää saataisiin vähennettyä. Tutkimus toteutettiin heinäkuun 2019 aikana kyselytutkimuksena käyttäen kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Kyselyyn vastasi yhteensä 132 henkilöä.

Tutkimustulokset osoittavat nuorien aikuisten olevan jo nyt suhteellisen ympäristötietoisia valintatottumuksissaan, sillä iso osa vastaajista ilmoitti jo nyt käyttävänsä omaa laukua tai kestokassia päivittäistavaraostoksiinsa. Selvitettäessä muovisten ostoskassien käytön vähentämiskeinoja vastaajista 62 % ilmoitti pantillisen ostoskassin vähentävän heidän tarvettaan ostaa uusi muovinen ostoskassi. Ehdotus bonusjärjestelmästä tai pienestä alennuksesta vastineeksi oman ostoskassin tuomisesta keräsi 74 % kannatuksen vastaajien keskuudessa.

Nuorten aikuisten ympäristötietoisuus ja halu vaikuttaa syntyvän muovijätteen määrään on selvästi nähtävissä kyselytutkimuksen tuloksissa jo nykyisissä kulutustottumuksissa. Suosituimpien esitettyjen vähentämiskeinojen ongelmaksi kuitenkin muodostuu se, ettei niitä vielä ole käytössä tai käyttö on hyvin rajoitettua palvelemaan vain tiettyjen alueiden asukkaita.

ASIASANAT:

kuluttajatutkimus, ostoskassi, kierrätys, ympäristöystävällisyys, muovin vähentäminen

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Energy- and environmental engineering

2019 | 33 pages, 3 pages in appendices

Tuomas Rantanen

CONSUMERS INFLUENCING THE MATERIAL CHOICES OF SHOPPING BAGS

Consumer research of reducing the fossil plastics

The aim of this thesis was to find out what habits Finnish young adults have when choosing shopping bags and how to reduce the number of shopping bags containing fossil plastic. The study was conducted in July 2019 as a survey using a quantitative study method. A total of 132 people responded to the questionnaire.

The results of the research show that young adults are already relatively environmentally conscious in their choices, as a large proportion of respondents already reported using their own bag or a reusable bag for their grocery purchases. In resolving reducing methods of the use of plastic shopping bags, 62% of the respondents reported that shopping bag with deposit would decrease their needs to buy a new plastic shopper. The proposal for a bonus scheme or a small discount in exchange for bringing an own shopping bag was supported by 74% of the respondents.

The environmental awareness and willingness of young adults to influence the amount of plastic waste is clearly visible in the results of the survey already in current consumption patterns. However, the problem of the most popular reducing methods is that they are not yet in use or are very limited to serving residents of certain regions only.

KEYWORDS:

consumer research, shopping bag, recycling, environmentally friendly, reducing plastic

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO	6
1 JOHDANTO	7
2 MUOVI MATERIAALINA	9
2.1 Muovin lyhyt historia	9
2.2 Muovin käyttökohteet	10
2.3 Suomessa käytettävät materiaalit muovisissa ostoskasseissa	11
2.4 Fossiilista muovia vähentämässä	12
3 KULUTTAJIEN ASEENTEET OSTOSKASSIN VALINNASSA	14
3.1 Tutkimusmenetelmän valinta	14
3.2 Kyselytutkimuksen esittely	14
4 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI	16
4.1 Vastaajien perustiedot	16
4.2 Vastaajien nykyiset tottumukset ostoskassivalinnoissa	17
4.2.1 Vastaajien yleensä käyttämä ostoskassi	18
4.2.2 Valinta kierrätysmuovikassin ja normaalin muovikassin välillä	19
4.2.3 Hedelmien ja vihanneksien pakkaustottumukset	20
4.2.4 Bio- tai paperipussin valitseminen hedelmä- ja vihannesosastolla	21
4.3 Muovisten ostoskassien vähentämiskeinojen vaikutus kuluttajien valintoihin	22
4.3.1 Pantillinen ostoskassi	22
4.3.2 Bonusjärjestelmän vaikutus	23
4.3.3 Muovikassien hinnankorotus	24
4.3.4 Ilmastotyön tukeminen	25
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO TULOISTA	27
5.1 Tutkimustulosten johtopäätökset ja niiden yhteenveto	27
5.2 Tutkimuksen luotettavuus	29
LÄHTEET	31

LIITTEET

Liite 1. Kuluttajatutkimuksen kyselylomake

KUVAT

Kuva 1. Ostoskassien ympäristövaikutukset yhtä kassia kohden 12

TAULUKOT

Taulukko 1. Muovin käyttökohteet Suomessa (Ympäristöministeriö 2018)	10
Taulukko 2. Vastaajien ikä	16
Taulukko 3. Vastaajien sukupuoli	17
Taulukko 4. Ostoskassi päivittäistavaraostoksissa	18
Taulukko 5. Kierrätysmuovista vai fossiilisesta muovista valmistetun muovikassin valinta	19
Taulukko 6. Vastaajien hedelmäpussien käyttö	20
Taulukko 7. Bio- tai paperipussi hedelmille?	21
Taulukko 8. Pantillisen ostoskassin vaikutus	23
Taulukko 9. Bonusjärjestelmä tuodessa oma ostoskassi	24
Taulukko 10. Muovikassien hinnankorotuksen vaikutus	25
Taulukko 11. Ostoskassin hinnankorotus ilmastotyöhön	26

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO

Lyhenne	Lyhenteen selitys
PE	Polyeteeni (Muoviteollisuus Ry)
PE-LD	Matalatiheyksinen polyeteeni (Muoviteollisuus Ry)
PE-HD	Korkeatiheyksinen polyeteeni (Muoviteollisuus Ry)
PLA	Polylaktidi (Muoviteollisuus Ry)
PP	Polypropeeni (Muoviteollisuus Ry)

1 JOHDANTO

Seisoessani lähikauppani kassajonossa ja katsoessani ympärilleni näen erilaisia ostoskorien- ja kärryjen sisältöjä. Ihmisten kulutustottumukset vaihtelevat, mutta useimpia yhdistää kuitenkin yksi asia: kaupan muovinen ostoskassi. Tämän vuoksi opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä on: Millaisia tottumuksia suomalaisilla nuorilla aikuisilla on ostoskassivalinnoissaan ja miten fossiilista muovia sisältävien ostoskassien määrää saataisiin vähennettyä?

Ostoskasseja käytetään ja hävitetään vuodessa valtavat määrät. Tavallinen kuluttaja pystyy omilla tietoisilla hankinnoillaan vaikuttamaan henkilökohtaisen muovijätteen määrään, mutta päivittäistavaraostoksissa muovin välttely ei aina ole helppoa. Muovinen ostoskassi tarttuu useimmiten mukaan lähes jokaisella kauppareissulla. Keskustelupalstoilla kiistellään säännöllisin väliajoin siitä, onko kangaskassi ympäristöteko vai ei ja miten muovista pääsisi eroon.

Tanskassa vuonna 2018 tehdyssä tutkimuksessa verrattiin eri ostoskassien ympäristöjalanjälkeä koko sen elinkaaren aikana, jolloin havaittiin tavallisen muovipussin olevan ympäristöystävällisin vaihtoehto. Paperikassia pitäisi käyttää 11 ja kangaskassia jopa 840 kertaa uudelleen, jotta koko elinkaaren ympäristövaikutukset olisivat samat kuin muovipussilla. (The Danish Environmental Protection Agency 2018, 126.)

Maailma kuitenkin hukkuu muoviin. Erilaisia muoveja valmistetaan yhä kiihtyvällä tahdilla ja muovit ovat osa ihmisten arkea. Nykyään on vaikeaa kuvitella elämää ilman niitä. Kalifornian yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan ihmiskunta on viimeisen 15 vuoden aikana tuottanut puolet koko muoviteollisuuden historian aikana tuotetusta 8,3 miljardista tonnista muovia. Tutkimuksen ennusteen mukaan muovin määrä nelinkertaistuisi vuoteen 2050 mennessä. (Geyer ym. 2017.) Koko maailman muovin tuotanto kuluttaa noin 4 % öljyteollisuuden käyttämästä öljystä (Muoviteollisuus ry). Öljy on kuitenkin uusiutumaton luonnonvara, joten sitä tulisi pyrkiä säästämään ja vähentämään muovituotteesta sen osuutta muilla materiaaleilla (Opetushallitus 2019).

Opinnäytetyö alkaa teoriaosuudella muovin merkityksestä osana nykyistä yhteiskuntaamme sekä muovin herättämien tuntemuksien puolesta ja vastaan. Tämän jälkeen tarkastellaan pakkausmuovien ominaisuuksia ja ympäristövaikutuksia yleisellä tasolla. Lopuksi esitellään joitakin mahdollisia fossiilista muovia korvaavia yhdisteitä kuten biomuoveja ja niiden eri ratkaisuja.

Tutkimukseni runkona toimii 18–35-vuotiailla nuorilla aikuisilla teetetty kyselytutkimus eri ostoskassien käyttötottumuksista ja miten Optikassi-tutkimuksessa esiteltyt ostoskassien määrän vähentämiskeinot toimisivat heillä itsellään (Mattila ym. 2009, 50). Kyselytutkimuksen esittelyn jälkeen käyn lyhyesti läpi jokaisen kysymyksen tulokset. Lopuksi koostan yhteenvedon ja päätelmät tutkimuksen tuloksista, mikä onnistui, missä jäi parannettavaa ja miten tutkimusta kannattaisi jatkossa hyödyntää.

2 MUOVI MATERIAALINA

2.1 Muovin lyhyt historia

Nykyisen kaltaisen muovin historia ulottuu noin 150 vuoden taakse silloiseen Englantiin, jossa alettiin valmistamaan selluloosapohjaisia käyttöesineitä. Kehityksen ja lisäaineiden lisäämisen myötä tärkeimmiksi varhaisen muovin käyttökohteiksi tulivat valokuvafilmin valmistus ja aloitteleva autoteollisuus. Selluloosapohjaista muovia käytettiin myös aiemmin norsunluusta valmistettujen esineiden, kuten biljardipallojen, valmistukseen (Heiskanen 2019). Seuraava iso läpimurto oli ensimmäisen täysin synteettisen materiaalin eli bakeliitin kehitys vuonna 1907, joka soveltui muun muassa sähkölaitteiden eristeisiin ja keittiötarvikkeisiin. Bakeliitin kehitys mullisti teollisuuden ja niiden kehitys seuraavina vuosikymmeninä oli nopeaa. Toinen maailmansota sai muovien tuotantomäärän rajuun kasvuun, kun sitä alettiin käyttämään laajasti ajoneuvoista elektroniikkaan. Sodan jälkeen muovintuotannosta oli kuitenkin ylitarjontaa, joka pakotti valmistajat suuntaamaan tuotekehityksen jälleen käyttöesineisiin ja pakkauksiin. Polymeerisen muovin muovattavuus, kestävyys ja halpuus löivät itsensä läpi. (Knight 2014.)

2.2 Muovin käyttökohteet

Suomessa rakentaminen ja pakkaukset muodostavat yhdessä 50 % muovin käyttökohteista (taulukko 1).

Taulukko 1. Muovin käyttökohteet Suomessa (Ympäristöministeriö 2018)

Ympäristöministeriön ja Valtion Teknillisen Tutkimuskeskuksen (VTT) tekemässä tutkimuksessa muovien käytöstä rakennuksissa osoitettiin, että muoveja on lähes kaikissa osissa rakennusta. Rakentamisessa muoveja käytetään erityisesti kaapeleissa, putkissa, eristeissä ja pintamateriaaleina. Rakennuksen käyttöiän lopussa osa näistä materiaaleista on mahdollista erottaa purkutyön ohessa kierrätystä varten. Tutkimus kuitenkin osoitti, että rakennustyyppistä vaihdellen noin 37–44 % kaikesta käytetystä muovista on kuitenkin erilaisten maalien, levyjen, liimojen ja eristeiden sidos- ja vahvikeaineina, jolloin niiden kierrättäminen on hyvin haasteellista. (Ympäristöhallinto 2019.)

Suomessa 24 % muovista käytetään erilaisiin pakkauksiin. Määrä on suuri, mutta niin on myös suomalaisten vuodessa kuluttaman ruuan määrä, lähes 400 kg elintarvikkeita (Tuominen 2018). VTT:n tutkimusprofessori Ali Harlin toteaa seuraavasti: ”Muovin osuus on reilu kolmannes kaikessa pakkaamisessa ja elintarvikkeissa puolet” (Ojala 2016).

Pilaantumiselle herkät elintarvikkeet pakataan yleisesti muoviin, koska muovilla on hyvät kestävyys- ja säilyvyysominaisuudet. Pakkauksen tulee suojata tuhoutumiselta tai pilaantumiselta tuotetta, jonka ilmastovaikutukset ovat huomattavasti suuremmat kuin itse pakkauksen. Pakkauksella onkin siis tärkeä rooli estää elintarvikkeen pilaantuminen ja sitä kautta ruokahävikkiä. Lisäksi muovin käyttäminen on resurssitehokasta ja kevyillä pakkauksilla voidaan vähentää kuljetusten ympäristövaikutuksia. (Katajajuuri 2018.) Elintarvikkeen koko valmistusketjun osalta luonnonvarojen käyttö ja syntyneet ympäristökuormitukset ovat olleet turhia, jos tuote menee ennen aikaisesti roskeen eikä ehdi käyttöön. Elintarvikkeita ei kuitenkaan voi ylenpalttisesti pakata, vaan siihen tulisi käyttää tarkoituksenmukainen määrä pakkausmateriaalia. (Tilastokeskus 2008.)

2.3 Suomessa käytettävät materiaalit muovisissa ostoskasseissa

Suomessa käytössä olevista muovisista henkselikkäisistä yleisimmin käytetään PE-LD matalatiheyksistä polyeteenistä valmistettuja ostoskasseja (Mattila ym. 2009, 2). Toinen runsaasti käytetty muovilaatu on PE-HD eli korkeatiheyksinen polyeteeni, josta tehdään erityisesti pieniä hedelmäpusseja, mutta se soveltuu myös henkselikkäisten raaka-aineksi. Molemmat ovat niin sanottuja valtamuoveja eli nimensä mukaisesti kaikkein käytetyimpiä muoviraaka-aineita. Valtamuovit palvelevat hyvin erityisesti massatuotannollisia käyttökohteita, joissa ei ole erityisiä vaatimuksia esimerkiksi muovin lämmönkestävyydelle. Etuja on myös lähes poikkeuksetta halvempi hinta kuin muilla muovilaaduilla. Valtamuovien osuus kaikesta muovista on Suomessa noin 80 %, josta pelkästään PE:n ja PP:n osuus on jo 80 %. (Järvinen, 154.)

Käytetty PE-LD- tai PE-HD-muovipussi on kierrätettävissä uusiomateriaaliksi tai käyttökänsä lopussa hyödynnettävissä roskapussina, joka voidaan polttaa sähköksi ja lämmöksi voimalaitoksessa. PE ei ole biohajoava materiaali. (Mattila ym. 2009, 21–22.)

Kierrätysmuovikassi on nimensä mukaisesti valmistettu kierrätetystä muovista, jolloin sen valmistukseen kuluu vähemmän neitseellisiä luonnonvaroja kuin kokonaan uuden muovikassin valmistukseen. Kierrätysmuovikassi voi sisältää 60–90 % kierrätettyä materiaalia kuten käytettyjä muovikasseja, pakkausjätemuovia tai tavarakuljetuksissa käytettyjä suojamuoveja. (Kassi-Info). Suomessa S-ryhmä myy vuosittain noin 140 miljoonaa muovikassia, joista noin 70 %:ssa käytetään uusio- tai kierrätysmuovia (HOK Elanto).

Kierrätysmuovipussin valmistus kuluttaa vain noin neljänneksen siitä energiamäärästä, kuin neitseellisestä muovista valmistettu ostokassi (kuva 1). Ympäristön kannalta kierrätysmuovikassiakaan ei kannata käyttää vain kerran ennen hävitystä, vaan ne kannattaisi palauttaa keräyspisteisiin, josta ne kerätään hyödynnettäväksi uudestaan kierrätysmateriaalina (Amerplast).

	Muovi	Kierrätysmuovi	Kangas	Bio-hajoava muovi	Paperi
Uusiutumaton energia (MJ)	1,3	0,31	21	0,88	1,0
Vedenkulutus (litraa)	0,12	0,08	357	0,13	1,1
Maankäyttö (m²a)	0,0009	0,0009	0,8	0,01	0,001

Kuva 1. Ostokassien ympäristövaikutukset yhtä kassia kohden (Mattila ym. 2009, 46).

Pikkupussit eli hedelmäpussit ovat ohuesta polyeteenikalvosta valmistettuja muovikas-seja, joita yleisesti käytetään mm. hedelmä- ja vihannesosastoilla kasvien pakkaami-seen sekä esimerkiksi pakasteiden sulamisen aiheuttaman kondensaation suojaami-seen tai vettä valuvaa kukkakimppua varten (Turun Sanomat 2014).

2.4 Fossiilista muovia vähentämässä

Vaikka muoviteollisuuden osuus maailman öljynkulutuksesta onkin vain murto-osa, se on kuitenkin tärkeä väylä hyödynnettäväksi. On kaksi tapaa vähentää fossiilista muovia, ja ne ovat:

- muovin kierrätyksen lisääminen ja sitä kautta neitseellisen muovin määrän vä-hentäminen
- vaihtoehtoisten materiaalien kehittäminen korvaamaan fossiilisia raaka-aineita.

Euroopan unioni on asettanut pakkausjätedirektiiveillä (94/62/EY, 2018/852/EU) tavoit-teekseen vuoteen 2025 mennessä kierrättää vähintään 65 % kaikesta pakkausjätteen painosta ja muovin osalta 50 % (Direktiivi 2018/852/EU).

Suomessa Kesko on panostanut kierrätystoimintaansa perustamalla 193 myymälänsä yhteyteen muovinkeräyspisteen, josta kerättyä muovia hyödynnetään kierrätysmuovi-kassien valmistuksessa.

Kesko on myös ilmoittanut käyttävänsä uudelleenkäytettäviä kuljetuspakkauksia, joilla pakkausjätteen määrää saadaan vähennettyä vuodessa noin neljä miljoonaa kiloa. (Kesko 2019.)

S-ryhmän myymälöissä muovikassien kulutus laski 4 % vuoden 2019 ensimmäisen puoliskon aikana verrattuna edeltävään vuoteen 2018 (Mäkipere 2019). Vaikka kierrätysmuovikassi onkin erinomainen tapa vähentää neitseellisen muovin määrää, se kuitenkin vaatii jonkin verran myös uutta PE-LD- tai PE-HD-muovia (Mattila ym. 2009, 25.)

Tässä nouseekin esille mahdollisuus korvata neitseellinen fossiilinen muovi jollain muulla raaka-aineella. Ihmiskunta joutuu tekemään uusia innovaatioita vähentääkseen riippuvuuttaan fossiilisista raaka-aineista kuten öljystä. Metsäteollisuuden uusi herääminen ja yleinen mielipiteen muutos biotuotteita kohtaan on myös lisännyt halua tutkia vaihtoehtoisia ratkaisuja öljypohjaisille muoveille. Muovien valmistustapa on jokseenkin sama lähtöaineesta huolimatta, jolloin kemiallisissa prosesseissa monomeereja ketjutetaan polymeereiksi. Valmistukseen soveltuvat myös luonnon tarjoamat monomeerit, kuten glukoosi ja glyseriini eli muoveja voidaan valmistaa öljyn lisäksi myös muun muassa viljasta, tärkkelyksestä ja selluloosasta. Näitä biopohjaisia muoveja kutsutaankin biomuoveiksi. Biomuovien osuus muoviteollisuuden tuotannosta on vielä varsin marginaalinen 0,4 %:n osuudellaan. (Muoviteollisuus Ry.)

Yksi uusista biomuovien tuottajista on brasilialainen kemianteollisuuden yhtiö Braskem, joka on kehittänyt biopohjaisen sokeriruokoetanolista valmistetun polyeteenin. Biopolyeteenin ominaisuudet, kierrätystavat ja käyttökohteet ovat samat kuin petrokemiallisesti tuotetun polyeteenin, mutta se on sataprosenttisen uusiutuvaa. (Resinex.) Suomessa sokeriruokopohjaista polyeteeniä käytetään muun muassa yrttiruukuissa (Orthex Group) sekä Pirkka jätekaskeissa (Kesko).

Muovin historia alkoi selluloosapohjaisista käyttöesineistä ja nyt vaikuttaisi siltä, että ympyrä on sulkeutumassa selluloosan palatessa yhdeksi vaihtoehtoiseksi korvaajaksi fossiiliselle muoville. Esimerkiksi suomalainen Woodly Oy teknologiayritys, joka on kehittänyt biopohjaisen materiaalin, jolla sama valmistusmenetelmä ja vastaavia ominaisuuksia kuin muovikalvoilla, mutta se on tehty suomalaisesta havupuusellusta. Kalvo soveltuu elintarvikekäyttöön sekä paketointiin ja sitä onkin jo käytetty yrttipuskien käärimiseen. (Luukka 2018.)

3 KULUTTAJIEN ASENTEET OSTOSKASSIN VALINNASSA

3.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Kvantitatiivinen tutkimus pyrkii vastaamaan kysymyksiin: mikä, missä, miksi, paljonko ja kuinka usein. Aineiston keruussa käytetään valmiiksi laadittuja vastauslomakkeita, jossa vastausvaihtoehdotkin on yleensä annettu valmiiksi. Tutkimusmenetelmänä määrällinen tutkimus sopii erityisen hyvin aiheeseeni ja tavoitteisiini. Kvantitatiivinen tutkimus on suuri otosjoukoltaan, jolla saadaan edustava kuva tutkittavasta aiheesta. Valitsin tiedonkeruumenetelmäksi Internetissä täytettävän Webropol-kyselytutkimuksen. Kyselytyökalulla tutkimukseen vastaaminen on nopeaa, sen voi tehdä esimerkiksi mobiililaitteella missä vain ja tulosten kokoaminen on helppoa. (Heikkilä 2014, 7–9.)

3.2 Kyselytutkimuksen esittely

Käytin kyselytutkimuksessani Webropol-kyselytyökalua, jolla laadin nopeasti täytettävän kyselytutkimuksen kuluttajille. Halusin pitää kyselylomakkeen mahdollisimman lyhyenä, jotta siihen vastaaminen olisi nopeaa. Omat kokemukseni pitkistä useiden kymmenien kohtien kysymyssarjoista ovat hieman negatiiviset, koska vastaajalta saattaa loppua mielenkiinto. Vastausvaihtoehdoiksi valitsin valmiit vaihtoehdot, jotta vastaaminen pysyisi nopeana ja tulosten analysointi helppona. Avoimiin vastauskenttiin olisi varmasti tullut mielenkiintoisia vastauksia, mutta niiden analysointi olisi ollut työlästä isolla otoksella. Kyselylomake sisältää yhteensä kymmenen kysymystä. Kysymyssarjat on jaettu kolmeen osaan, jotka selvittävät vastaajien perustiedot, nykyiset tottumukset ostoskassivalinnoissa ja viimeisenä heidän mielipiteitään ehdotetuista keinoista vähentää muovisten ostoskassien hankkimista. Kyselylomake on työn lopussa liitteenä numero 1.

Valitsin tutkittavaksi perusjoukoksi 18–35-vuotiaat korkeakouluikäiset henkilöt, koska arvelin sen olevan jokseenkin ympäristötietoista sekä toimivan tulevaisuuden vaikuttajina fossiilisen muovin vähentämisessä. Toinen merkittävä syy joukon valintaan oli otoksen koko, jotta saadaan riittävästi aineistoa kattavaa vastausten tulkintaa varten.

Kyselyn ajankohdaksi valikoitui heinäkuu 2019 puhtaasti aikataulullisista syistä, jotta ehtisin saada tutkimusosion ja päätelmien teon valmiiksi kesän loppuun mennessä. Ajankohta oli sikäli ongelmallinen, että heinäkuu on yleinen lomakuukausi, jolloin vastaajien halukkuus vastata kyselytutkimuksiin saattoi olla alhaisempi kuin muina kuukausina. Valittu tiedonkeruumenetelmä ei kuitenkaan onneksi ollut riippuvainen siitä ovatko vastaajat työpaikoilla tai kampuksilla läsnä vaiko viettämässä kesälomaa.

Kyselyn teetin jakamalla kyselylomakkeen Internet-linkin Facebookissa oman vuosikursini ja Turun ammattikorkeakoulun Energia- ja ympäristötekniikan koulutusalan ryhmissä sekä julkaisuna omalla Facebook-seinälläni. Lisäksi jaoin linkkiä Telegram-pikaviestintäsovelluksessa Turun ammattikorkeakoulun aktiiveista koostuvassa ryhmässä. Opin näytetyöprosessini alussa ajatuksenani oli hyödyntää kyselytutkimuksen jakamisessa Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoiden sähköpostilistoja, mutta nykyisten tietoturva-asetusten vuoksi niiden saaminen osoittautui vaikeaksi ja jouduin etsimään vaihtoehtoisia tapoja.

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI

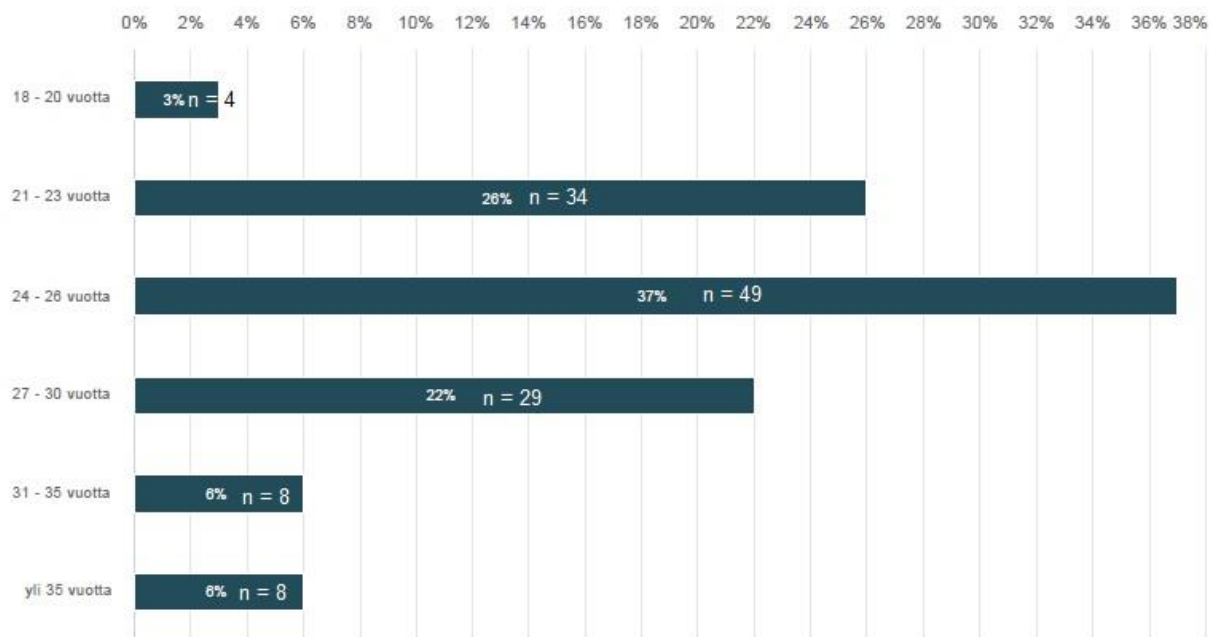
4.1 Vastaajien perustiedot

Vastauksia tutkimukseeni saatiin 132 kappaletta heinäkuun 2019 loppuun mennessä.

Halusin selvittää tutkimuksessani myös vastaajien iän tai sukupuolen saadakseni käsitystä vastaajien taustasta, vaikka se ei ollutkaan erityisen merkittävässä roolissa tutkimuksessani. Ensimmäisenä tarkastelen vastaajien ikäjakaumaa, joka on nähtävissä taulukossa 2.

1. Ikäsi?

Vastaajien määrä: 132

Taulukko 2. Vastaajien ikä

Korkeakouluopiskelijoiden keskimääräisestä noin 25 vuoden iästä (Viuhko, 2006. 23.) johtuen halusin pitää vastausvaihtoehtojen vaihteluvälin melko pienenä, jotta saisin laajemman kuvan kyselyyn vastanneista eri ikäryhmistä. Valitsin ikäryhmiksi 18–20, 21–23, 24–26, 27–30, 31–35 ja yli 35-vuotta.

Ensimmäiseen ikäryhmään sain neljä vastausta ja seuraavaan ikäryhmään 34. Ikäryhmä 24–26-vuotta oli selvästi suurin 49 vastaajalla. Neljäs ikäryhmä 27–30-vuotta keräsi 29 vastausta. Yli 30-vuotiaiden vastauksia sain yhteensä 16 kappaletta, jotka jakaantuivat tasan 31–35 -vuotiaiden ja yli 35-vuotiaiden välille.

2. Sukupuolesi?

Vastaajien määrä: 132

Taulukko 3. Vastaajien sukupuoli

Taulukosta 3 ilmenee, että vastaajista miehiä oli 76, naisia 51 ja muun sukupuolisia 3. Kaksi henkilöä ei halunnut vastata kysymykseen.

4.2 Vastaajien nykyiset tottumukset ostokassivalinnoissa

Kyselytutkimuksen toisen osion tarkoituksena oli selvittää millaisia ostokassivalintoja vastaajat tekevät tällä hetkellä, jotta nähtäisiin mitkä ovat tämänhetkiset kulutustottumukset päivittäistavaraostoksissa. Haluttiin selvittää nimenomaisesti päivittäistavaraostosten ostokassitottumuksia, koska ne yleensä ovat jossain määrin suunnitellumpia ostopäätöksiä, jolloin kuluttaja voi paremmin varautua esimerkiksi omalla laukulla.

4.2.1 Vastaajien yleensä käyttämä ostoskassi

Ensimmäinen kysymys selvitti, mitä ostoskassia vastaaja yleensä käyttää päivittäistavaraostoksissaan. Vastausvaihtoehdot olivat: Oma laukku, reppu tai muu, oma kestokassi, oma muovikassi, ostan muovikassin ja ostan paperikassin. Vastaaja sai valita useamman vaihtoehdon, koska esimerkiksi itselläni varsin tyypillisesti mukani oleva reppu osoittautuikin liian pieneksi ja joudun ostamaan muovikassin sen lisäksi.

3. Mitä ostoskassia yleensä käytät päivittäistavaraostoksissasi?

Vastaajien määrä: 132 , valittujen vastausten lukumäärä: 224

Taulukko 4. Ostoskassi päivittäistavaraostoksissa

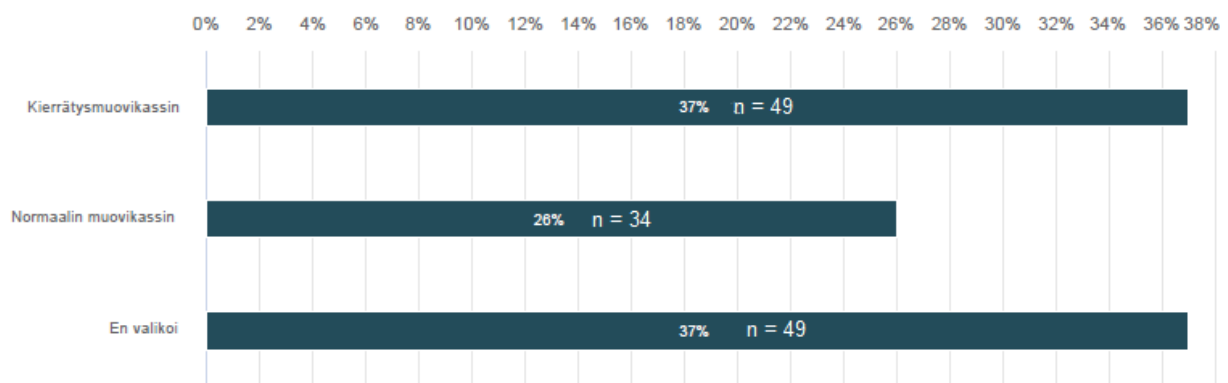
Vastaajia oli yhteensä 132 ja saatuja vastauksia kokonaisuudessaan 224, eli lähes 70% vastaajista valitsi useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon. Selvästi suurin osa ilmoitti käyttävänsä omaa reppua, laukua tai muuta kantovälinettä 70 vastauksella tai omaa kestokassia 77 vastauksella. Seuraavaksi eniten vastauksia keräsi kaupasta ostettava muovikassi 61 vastauksella. 8 henkilöä ilmoitti käyttävänsä omaa muovikassia ja kahdeksan henkilöä ilmoitti ostavansa paperikassin päivittäistavaraostoksilleen.

4.2.2 Valinta kierrätysmuovikassin ja normaalin muovikassin välillä

Lomakkeen toisessa nykyisiä ostokassivalintoja tarkastelevassa kysymyksessä selvitettiin valitsevatko vastaajat mieluummin kierrätysmuovikassin, tavallisen muovikassin vai ostavatko kiinnittämättä asiaan sen enempää huomiota. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, pyrkiikö kuluttaja tietoisesti valikoimaan esimerkiksi kierrätysmuovista valmistetun ostokassin vai onko hänelle suurempaa merkitystä sillä, mistä ostokassi on valmistettu.

4. Jos ostat muovikassin valitsetko:

Vastaajien määrä: 132

Taulukko 5. Kierrätysmuovista vai fossiilisesta muovista valmistetun muovikassin valinta

Kierrätysmuovista valmistetun muovikassin valitsee 37 % eli 49 kyselyyn vastanneista. Normaalia fossiilisesta muovista valmistetun muovikassin käyttäjäksi ilmoittautui 34 vastaajaa. En valikoi -vaihtoehdon valitsi myöskin 49 henkilöä eli yhtä moni kuin kierrätysmuovikassin valinneista.

Kysymys ei ollut pakollinen, mutta siihen vastasi silti kaikki kyselyyn vastanneet 132 henkilöä. Taulukon 4 pohjalta voidaan päätellä, että nuoret aikuiset ovat varsin ympäristötietoisia suosiessaan kestokasseja ja omia kantovälineitä. On siis mahdollista, että kysymykseen neljä vastanneista osa on valinnut kierrätysmuovikassin vastausvaihtoehdokseen, koska se on ympäristöystävällisempi vaihtoehto, vaikka eivät sitä välttämättä todellisuudessa käyttäisikään tuodessaan omat laukut tai kassit. Tämä olisi pitänyt ottaa huomioon kysymystä laadittaessa ja ohjeistaa vastaajia ohittamaan kysymys, jos eivät muovikasseja osta lainkaan, jolloin olisi saatu realistisempi kuva, miten valinta jakautuu muovikasseja ostavien kesken.

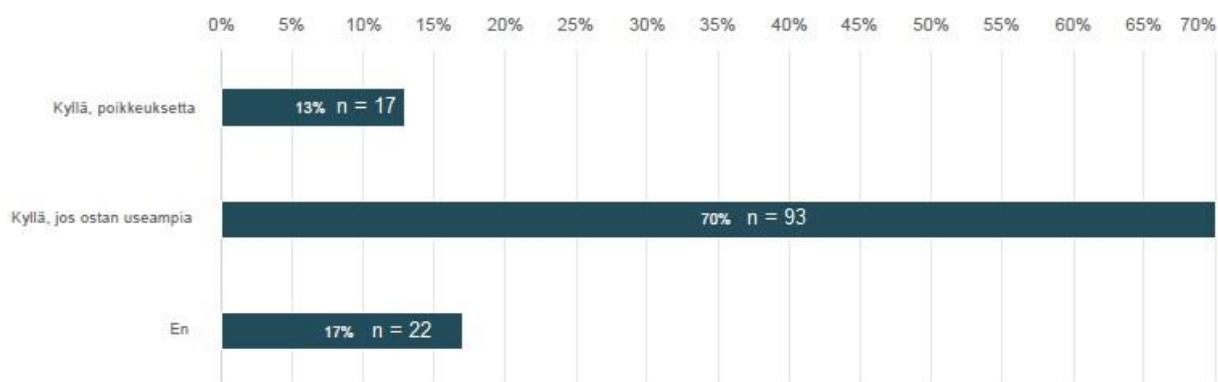
4.2.3 Hedelmien ja vihanneksien pakkaustottumukset

Kysymyslomakkeen viidennessä kysymyksessä pyrin selvittämään vastaajien tottumuksia päivittäistavaraliikkeen tarjoamille maksuttomille hedelmäpusseille tai niin kutsutuille pikkupusseille. Halusin ottaa hedelmäpusset osaksi ostoskassitutkimusta, koska siinäkin kuluttaja valitsee välineen johon ostoksensa pakkaa. Hedelmäpusseja vähentämällä voitaisiin vähentää myös muovijätteen syntymistä ja säästää luonnonvaroja.

Kysymyksessä tarkasteltiin hedelmäpussien käyttöä kahdessa eri tilanteessa. Kysymykseen ”Kun ostat hedelmiä tai vihanneksia, pakkaatko ne hedelmäpussiin?” ensimmäinen vastausvaihtoehto oli ”Kyllä, poikkeuksetta”. Tällä vaihtoehdolla halusin selvittää, valitseeko vastaaja hedelmäpussin ostamilleen hedelmille tai vihanneksille joka kerta riippumatta niiden määrästä. Esimerkiksi yksi appelsiini tai banaaniterthu ei välttämättä tarvitse erillistä hedelmäpussia, mutta kaupassa asioidessa tämä tuntuu olevan verrattain yleistä. Toinen vastausvaihtoehto oli ”Kyllä, jos ostan useampia”. Tämä vaihtoehto käsittelee tilannetta, jossa kuluttaja ostaa useampia hedelmiä tai vihanneksia ja pakkaa ne sitten hedelmäpussiin helpottaakseen niiden kantamista ja pakkaamista. Kolmas vastausvaihtoehto oli ”En”, eli kuluttaja ei käytä hedelmäpussia ostaessaan hedelmiä tai vihanneksia.

5. Kun ostat hedelmiä tai vihanneksia, pakkaatko ne hedelmäpussiin?

Vastaajien määrä: 132

Taulukko 6. Vastaajien hedelmäpussien käyttö

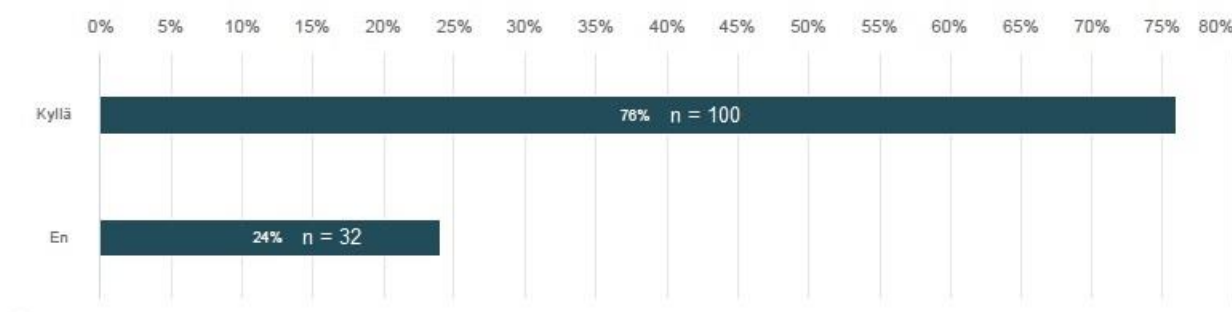
Vastaajista 70% ilmoitti valitsevansa hedelmäpussin, jos he ostavat useampia hedelmiä tai vihanneksia (taulukko 6.) Poikkeuksetta hedelmäpussin ottamisesta ilmoitti 17 vastaajaa. Henkilöitä, jotka eivät pakkaa hedelmiä tai vihanneksiaan erilliseen hedelmäpussiin, on kyselyn perusteella 22.

4.2.4 Bio- tai paperipussin valitseminen hedelmä- ja vihannesosastolla

Kysymyksessä kuusi tarkastelin suosivatko vastaajat hedelmiä tai vihanneksia ostaessaan biohajoavia- tai paperipusseja, jos sellaisia vain on tarjolla. Kauppoihin on yhä enemmissä määrin alkanut tulemaan tarjolla vaihtoehtoja perinteisestä PE-HD-muovista valmistuteille pikkupusseille.

6. Valitsetko hedelmille tai vihanneksille bio- tai paperipussin, jos sellainen on tarjolla?

Vastaajien määrä: 132

Taulukko 7. Bio- tai paperipussi hedelmille?

Sata kysymykseen vastannutta ilmoitti valitsevansa bio- tai paperipussin, jos sellainen on tarjolla. Neljännes vastanneista ei valitse bio- tai paperipussia.

Taulukoiden 6 ja 7 perusteella voidaan päätellä, että iso osa nuorista aikuisista pyrkii päivittäistavaraostoksissaan välttämään muovisten pikkupussien eli hedelmäpussien käyttöä tai ainakin käyttämään niitä mahdollisimman tehokkaasti. Ilmiö on huomattu myös S-ryhmän kaupoissa, jossa muovisten pikkupussien kulutus laski yli 20 % vuoden 2017 aikana ja vastaavasti biohajoavien hedelmä- ja vihannespussien kulutus on yli viisinkertaistunut vuoden aikana (S-ryhmä 2018).

4.3 Muovisten ostoskassien vähentämiskeinojen vaikutus kuluttajien valintoihin

Kyselylomakkeen kolmannessa osiossa vastaajille esitetään neljä erilaista tapaa vaikuttaa kauppareissulla ostettavien muovikassien määrään ja pyydetään heitä vastaamaan, miten nämä keinot vaikuttaisivat heidän valintoihinsa.

Kaksi esiteltyä tapaa (kysymykset pantillisesta ostoskassista sekä bonusjärjestelmästä) ovat suomalaisessa Optikassi-tutkimuksessa vuonna 2009 esiteltyjä kehitysehdotuksia kaupalle ja teollisuudelle (Mattila ym. 2009, 50). Valitsin ne kyselytutkimukseen vaihtoehtoiksi, koska koin ne potentiaalliksi kehityskohteiksi ja sellaisiksi tavoiksi, joita itsekkin haluaisin hyödyntää.

Ohjeistin kolmannen osion alussa vastaajia valitsemaan sen vaihtoehdon, joka heidän mielestään parhaiten kuvastaisi vähentämiskeinon vaikutusta heidän valintoihinsa. Vastausvaihtoehtoiksi olin kolmannessa osiossa määrittänyt ”Vaikuttaisi erittäin paljon”, ”Vaikuttaisi jonkin verran”, ”En osaa sanoa”, ”Ei vaikuttaisi juurikaan” ja ”Ei vaikuttaisi lainkaan”.

4.3.1 Pantillinen ostoskassi

Ensimmäisenä vähentämiskeinona selvitin miten pantillinen ostoskassi vaikuttaisi kuluttajien tarpeeseen ostaa uusi muovinen ostoskassi. Pantillinen ostoskassi ei ole ideana erityisen uusi, vaan se esitettiin jo vuonna 2009 osana Optikassi-tutkimusta. Lähes kymmenen vuotta myöhemmin Kesko otti pantillisen ostoskassin kokeiluun yksittäisissä myymälöissään eri puolella Suomea, jossa viiden euron panttia vastaan kassin saa käyttöönsä ja sen voi likaantuessaan tai rikkoutuessaan vaihtaa uuteen taikka siitä saa rahat takaisin sen palauttaessaan (Kesko 2018).

Nojasin kysymyksessäni erityisesti tähän Keskon malliin, koska se on tällä hetkellä rajoitetussa käytössä ja halusin selvittää, miten kuluttajat vastaavaan esimerkkiin suhtautuisivat.

7. Pantillinen kestokassi: Jos kauppakassi on unohtunut kotiin, voit ostaa kassalta kestokassin esim. 5€ pantilla. Pantin saa takaisin, kun palauttaa kassin kauppaan aikanaan. Kuluneen kassin voi veloituksetta vaihtaa uuteen tai puhtaaseen.

Vastaajien määrä: 132

Taulukko 8. Pantillisen ostoskassin vaikutus

Selvästi yli puolet vastaajista piti pantillista ostoskassia käyttökelpoisena ratkaisuna. Vastaajista 22 % vastasi, että se vaikuttaisi erittäin paljon heidän ostamiensa muovikassien määrään. ”Vaikuttaisi jonkin verran” valitsi yhteensä 40 %. Noin neljännes vastaajista ilmoitti, ettei pantillinen ostoskassi vähentäisi heidän muovisten ostoskassien ostamista juurikaan (18 %) tai lainkaan (8 %). Vastaajista 12 % ei osannut sanoa, miten se vaikuttaisi heidän valintoihinsa.

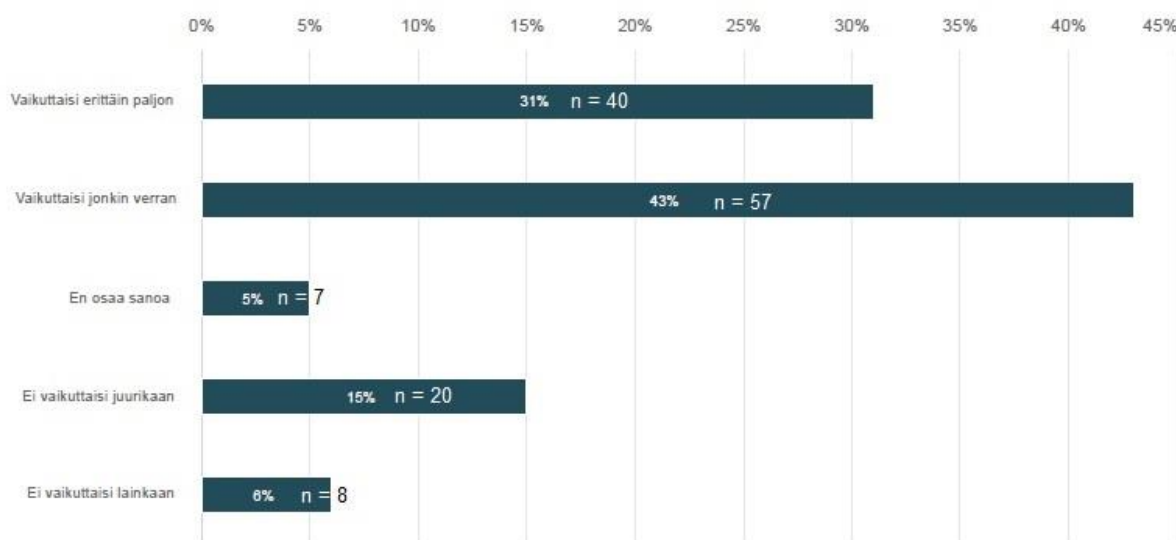
4.3.2 Bonusjärjestelmän vaikutus

Toisena vähentämiskeinona oli bonusjärjestelmä, jossa asiakas saa esimerkiksi 5 senttiä bonusta tai normaalin muovikassin verran alennusta ostoksistaan, mikäli hän voi osoittaa, että on tuonut mukanaan oman ostoskassin tai laukun, johon pakkaa ostoksensa.

Tämä vähentämiskeino oli toinen, jonka lainasin hieman muokattuna Optikassi-tutkimuksesta, koska mielestäni sen idea on hyvä ja se suoraan kannustaisi kuluttajaa tuomaan oman kassin ostoksilleen. Kyseistä bonusjärjestelmää ei tietääkseni ole myöskään kehitetty käytännössä, joten sen ottamisella osaksi kyselyä saataisiin kuluttajien mielipiteitä esille.

8. Bonusjärjestelmä: Kuluttaja saa kassalla esim. 5 senttiä bonusta tai normaalin muovikassin verran alennusta ostoksistaan, mikäli hän voi osoittaa, että on tuonut mukanaan oman ostoskassin tai laukun, johon pakkaa ostoksensa.

Vastaajien määrä: 132

Taulukko 9. Bonusjärjestelmä tuodessa oma ostoskassi

Kyselyyn vastanneista 74 % ilmoitti bonusjärjestelmän vaikuttavan erittäin paljon tai jonkin verran heidän haluunsa tuoda oma ostoskassi tai laukku käydessään ostoksille. Vastaajista 15 % kertoi, ettei se vaikuttaisi juurikaan ja 6 % ei usko sen vaikuttavan lainkaan. Seitsemän vastaajaa ei osannut sanoa miten bonusjärjestelmä heihin vaikuttaisi.

4.3.3 Muovikassien hinnankorotus

Kolmantena vähentämiskeinona esitettiin hinnankorotus muovikasseille ja pyydettiin vastaajia kertomaan, vaikuttaisiko kaupan muovikassien hinnankorotus heitä siirtymään käyttämään omia kauppakasseja.

K-ketjun kauppojen muovikassin hinta oli vuonna 2018 20–21 senttiä kappaleelta (Kesko 2018), S-ryhmän kaupoissa 20 senttiä (Helsingin Uutiset 2018) ja Lidlin myymälöissä 25 senttiä (Karjalainen 2018). Muovikassin hinta on niin edullinen, että sen vaikutus kauppareissun kuitin loppusummaan on harvoin erityisen merkittävä ja moni valitsee sen enempää asiaa miettimättä.

9. Muovikassien hinnankorotus: Vaikuttaisiko kaupan muovikassien hinnankorotus sinua siirtymään käyttämään omia kauppakasseja?
Vastaajien määrä: 132

Taulukko 10. Muovikassien hinnankorotuksen vaikutus

Kyselyyn vastanneista noin viidennes (19 %) ilmoitti hinnankorotuksen vaikuttavan erittäin paljon haluun siirtyä käyttämään omia ostoskasseja. Suurin osa vastaajista (40 %) pitäisi hinnankorotuksen vaikutusta kohtalaisena. Hinnankorotuksella ei olisi juurikaan vaikutuksia 23 %:lle vastaajista ja 10 % vastaajista hinnankorotuksella ei olisi lainkaan vaikutusta. Yksitoista vastaajaa ei osannut sanoa, miten se vaikuttaisi heidän ostoskassivalintoihinsa.

4.3.4 Ilmastotyön tukeminen

Neljäs vaikutuskeino koski myöskin kaupan ostoskassin hinnankorotusta, mutta se erosi kysymyksestä numero yhdeksän sillä, että hinnankorotus ohjattaisiin suoraan ilmastotyöhön.

10. Ilmastotyön tukeminen: Jos kaupan ostoskassin hinta nousisi esim. 10 senttiä ja hinnankorotus ohjattaisiin suoraan ilmastotyöhön, kannustaisiko se ostamaan uuden ostoskassin?

Vastaajien määrä: 132

Taulukko 11. Ostoskassin hinnankorotus ilmastotyöhön

Taulukon 11 perusteella vastaukset jakautuivat varsin kiinnostavalla tavalla: Kyselyyn vastanneista 39 ilmoitti, että hinnankorotuksen ohjaus suoraan ilmastotyöhön kannustaisi jonkin verran ostamaan uuden ostoskassin. En osaa sanoa -vastausvaihtoehdon valitsi vastaavasti lähes yhtä moni (37 henkilöä). Muutoin kysymyksen vastaukset olivat hyvin tasaisia. Vastaajista 13 % ilmoitti sen kannustavan erittäin paljon. Vastaajista yhteensä 29% ilmoitti, ettei se vaikuttaisi heihin juurikaan tai lainkaan.

Kyselylomakkeen aikaisemmissa vastauksissa ”En osaa sanoa” – vastausvaihtoehdon oli valinnut varsin harva, mutta tässä kysymyksessä kymmenen sen valitsi verrattain moni. Kysymys oli mahdollisesti liian epäselvä sen osalta mitä ilmastotyön tukemisella todellisuudessa tarkoitettaisiin. Lisäksi jälkeempäin kysymystä pohtiessa koko kysymysasettelu alkoi tuntua oudolta, kun aikaisemmat kysymykset ja vaikutusehdotukset ovat olleet linjassa vähentää muovisia ostoskasseja, mutta tässä osaltaan kannustettaisiin niiden hankintaan, vaikka samalla ilmastotyöhön tulisikin kaivattua rahaa. Kysymyksen olisi voinut esittää toisessa muodossa pitäen kuitenkin ilmastotyön tukemisen sen teema.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO TULOKSISTA

5.1 Tutkimustulosten johtopäätökset ja niiden yhteenveto

Opinnäytetyöhöni kuuluvassa kuluttajatutkimuksessa selvitettiin 18–35-vuotiaiden nuorten aikuisten tottumuksia heidän päivittäistavaraostosten ostoskassivalinnoissa. Lisäksi heille esitettiin neljä kappaletta mahdollisia muovisten ostoskassien käyttöä vähentävää keinoa, joihin heidän pyydettiin vastaavan, miten se vaikuttaisi heidän kulutustottumuksiinsa. Kyselyyn vastasi yhteensä 132 henkilöä pääosin Varsinais-Suomen alueelta, mutta myös muualta Suomesta. Seuraavaksi esitetään yhteenveto tutkimustuloksista sekä pohdintaa tulosten merkityksestä.

Taulukosta 4 voidaan nähdä, että enemmistö vastaajista suosii kestävämpää ratkaisua oman repun, laukun tai kestokassin muodossa. Muovikassin ostavien iso osuus voi selittyä sillä, että ostoksilla käynti ei ole välttämättä suunniteltu tapahtuma, eikä laukkuja tai kestokassia ole sillä hetkellä mukana, tai muistettu ottaa mukaan. Vaikka kestokassi tai reppu olisikin mukana, niin on mahdollista, että suunniteltua isommat ostokset eivät mahdukaan niihin ja siksi muuten ekologisista valintoja suosiva joutuukin ostamaan muovikassin. Vastaavia ajatuksia esittivät kuluttajat Ylen haastattelussa keväällä 2017: Vaikka pyrkisikin suosimaan omien laukkujen käyttöä, saattaa joutua välillä esimerkiksi töistä tullessa joutua ottamaan muovikassin. (Heino 2017).

Taulukossa 5 vastausvaihtoehdon ”En valikoi” suosio 49 vastauksella kuvaa hyvin keväällä 2017 Ylen haastatteleman Timo Eskolan toteamusta: ”Se oli tuossa lähellä, helppo ottaa. Kai se on tullut tavaksi. En ole ajatellut asiaa sen enempää” (Heino 2017). Tämä tukee myös omia kokemuksiani, kun kaupassa tekemieni havaintojen pohjalta moni nyhtää kassahihnan alta ensimmäisenä käteen tulevat muovikassit kassahihnalle. Kuluttajia voisi saada enemmän suosimaan kierrätysmuovikasseja valistuksella ja tuotteiden sijoittelulla, jolloin se kierrätysmuovikassi päättyy kassahihnalle vaikkei sitä tietoisesti valitsikaan.

Vuonna 2016 S-ryhmän kaupoissa hedelmäpusseja käytettiin noin 250 miljoonaa kappaletta, joista vain 4,3 % oli biohajoavia pusseja. Biohajoavien pussien käyttö kuitenkin kasvoi nopeasti yli 50 %:lla loppuvuodesta S-ryhmän lisättyä ne tarjolle kaikkiin päivittäistavaramyymälöihin. (Heino 2017.) Taulukko 7 tukee käsitystä siitä, että biohajoavien hedelmäpussien suosio on edelleen vahvana nuorten aikuisten keskuudessa.

Taulukon 8 vastaukset kysymykseen pantillisesta ostoskassista ovat sikäli kiinnostavia, että useimmat nuoret aikuiset selvästi olisivat kiinnostuneita pantillisen ostoskassin hyödyntämisestä päivittäistavaraostoksissaan. Ongelmaksi tässä nousee niiden saatavuus, sillä pantillisia ostoskasseja on vielä hyvin harvassa kaupassa käytössä. Pantillinen ostoskassi otettiin pilottivaiheeseen Uudellamaalla vuonna 2018 (Kesko 2018) ja on sen jälkeen vuoden aikana levinnyt myös muihin kauppaketjuihin ja maakuntiin Pohjois-Pohjanmaata myöten. Koko maassa on tällä hetkellä noin parikymmentä pantillista ostoskassia tarjoavaa myymälää ja kasseja on kierrossa joitakin kymmeniä tuhansia (Punkari 2019).

Taulukon 9 tulokset puhuvat melko selvää kieltä, siitä miten kuluttajat suhtautuisivat bonusjärjestelmään, sillä tuohan se heille bonusta ja samalla konkreettista säästöä. Bonusjärjestelmän koekäyttö olisi suhteellisen helppo järjestää, sillä sen aloituskustannukset olisivat melko pienet, koska kauppiaiden ei tarvitse tehdä erillisiä aloitushankintoja kuten esimerkiksi pantillisten ostoskassien kanssa.

Taulukon 10 pohjalta voidaan nähdä, että noin puolet vastaajista pitäisi hinnankorotusta vaikuttavana tekijänä siirtyä käyttämään omia ostoskasseja, mutta moni ei koe hinnankorotusta kuitenkaan erityisen kannustavana tekijänä. Tulokset eivät varsinaisesti yllättäneet, koska hinnankorotus ei välttämättä todellisuudessa juuri muuta kauppakuitin loppusummaa juurikaan. Esimerkiksi päivittäistavaraketju Lidl nosti muovikassiansa hintaa 20 % syyskuussa 2018 haluten vähentää muovin käyttöä (Karjalainen 2018).

Ajatus on hyvä, mutta 5 sentin hinnankorotus ei välttämättä vielä riitä motivoimaan kuluttajia valitsemaan mieluummin oman kestokassin tai laukun ostettavan muovikassin sijaan. Jos hinnankorotus olisi 20 % sijasta vaikka 100 % sillä saattaisi olla jo suoranaista vaikutusta muillekin, kuin tarkasti hintojen muutoksia seuraaville. Taloustutkimuksen vuonna 2018 Ylelle teettämän kyselyn mukaan 30 % pitää nykyistä kaupan muovisen ostoskassin noin 20 sentin hintaa sopivana, noin 20 % pitäisi 50 sentin hintaa sopivana ja 8 % kannattaisi kahden euron hintaa (Pantsu 2018).

Samassa tutkimuksessa yhtenä vastausvaihtoehtona oli kaupan muovikassien kieltäminen kokonaan. Hieman yllättäen täyskielto keräsi eniten kannatusta, sillä peräti 37 % vastaajista haluaisi kieltää ne kokonaan. Kiellon kannattajissa oli kuitenkin eroja ikäryhmittäin, sillä eniten sitä kannattivat vanhemmat ihmiset ikäryhmässä 50–79 vuotta (42 %) ja vähiten 15–24-vuotiaat nuoret (28 %). (Pantsu 2018.) Voisiko olla niin, että nuoret ovat ympäristö- ja kierrätystietoisempia kuin vanhemmat ikäluokat?

Kuluttajatutkimus ostokassien valintatottumuksista osaltaan tukee tätä Taloustutkimuksen tekemää tutkimusta, kun nuorten aikuisten voi suoraan nähdä olevan varsin kiinnostuneita vähentämään muovin kulutustaan.

Nuorten aikuisten ympäristötietoisuus ja halu vaikuttaa syntyvän muovijätteen määrään on selvästi nähtävissä kyselytutkimuksen tuloksissa jo nykyisissä kulutustottumuksissa. Erityisesti nostettakoon esiin vastaukset kysymyksiin 7 ja 8 pantillisesta ostokassista ja bonusjärjestelmästä, jotka keräsivät suuren kannatuksen. Suosituimpien vähentämiskeinojen ongelmaksi kuitenkin muodostuu se, ettei niitä vielä ole käytössä tai käyttö on hyvin rajoitettua palvelemaan vain tiettyjen alueiden asukkaita. Tässä nouseekin esiin kauppan vastuu ja halu sitoutua Euroopan unionin asettamiin pakkausjätedirektiiveihin (94/62/EY, 2018/852/EU) kierrättämään muovia ja vähentämään muovikassien käyttöä. Muutos kuitenkin lähtee myös kuluttajasta itsestään esimerkiksi ehdottamalla lähikaupansa kauppiaille pantillisten ostokassien käyttöönottoa ja pyrkiä suosimaan jo olemassa olevien laukkujen ja kestokassien käyttöä ostoksien kuljettamiseen. Toivottavasti tämä kuluttajatutkimus muovisten ostokassien vähentämisestä kuitenkin tuo kuluttajien mielipiteitä esille myös mahdollisille päivittäistavaraketjujen edustajille.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimustyön kokonaisluotettavuuden muodostavat reliabiliteetti ja validiteetti. Tutkimuksen otoksen edustaessa perusjoukkoa ja mittaamisessa on vähän virheitä, niin silloin kokonaisluotettavuuden voidaan katsoa olevan hyvä. (Vilkka 2007, 152.)

Reliabiliteetti tarkoittaa toistettavuutta eli kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimusta voi pitää luotettavana ja riittävän tarkkana, kun tutkimuksen voi toistaa ja siitä saadaan sama tulos, vaikka tutkimuksen tekijänä olisi toinen henkilö. Reliabiliteetti tarkastelee erityisesti tutkimuksen tarkkuutta ja mittaukseen liittyviä asioita. Reliabiliteetin arvioinnissa yhtenä osana on otoksen edustavuus perusjoukosta. (Vilkka 2007, 149.)

Tutkimustyön teoriapohja perustuu mm. eri viranomaisten, korkeakoulujen ja yritysten tutkimuksiin sekä niihin tukeutuviin johtavien mediatahojen uutisointeihin. Tutkimusosueen vastasi yhteensä 132 henkilöä. Vaikka tutkittava perusjoukko onkin melko suuri niin otos edustaa sitä varsin hyvin, koska naisten ja miesten jakauma oli melko tasainen sekä vastaajien ikä jakautui suhteellisen tasaisesti 20 – 30 vuoden välille. En tehnyt vertailuja eri ikä- tai sukupuoliryhmien välillä vaan tutkin tuloksia kokonaisuutena.

Validiteetti arvioi tutkimuksen kykyä mitata sitä, jota sen on tarkoitettukin mittaavan. Kyse on siis siitä, miten kysymysten ja vastausvaihtoehtojen sisältö sekä niiden muotoilu on onnistunut. Jos tutkija ja tutkija ymmärtää kysymykset eri tavalla, niin tutkimuksen validius voi kärsiä. (Vilkkä 2007, 150.) Tutkijan olisi myös tärkeää kyetä itse arvioimaan kriittisesti työtään ja tuomaan esille seikat, jotka voivat vähentää tutkimuksen luotettavuutta (Heikkilä 2014, 15).

Tutkimustulokseni vastaavat pääosin hyvin tutkimuskysymykseeni ”Millaisia tottumuksia suomalaisilla nuorilla aikuisilla on ostoskassivalinnoissaan ja miten fossiilista muovia sisältävien ostoskassien määrää saataisiin vähennettyä”. Tulokset on esitetty selkeillä taulukoilla sekä ne on selitetty seikkaperäisesti tutkimuksen lukijalle. Validiteetti kärsi kyselylomakkeen kysymyksissä 4. ja 10. Kysymyksessä 4. vastaaja oli vastannut sen mukaan mikä tuntuisi parhaalta, vaikka todellisuudessa hän ei välttämättä toimisikaan ja kysymyksessä 10. kysymys oli ehkä hieman epäselvä sekä sopi hieman huonosti tutkimuskysymykseen. Kokonaisuutena tutkimus kuitenkin on validi, koska tutkimuskysymykseen vastattiin, vastausten esitys oli selkeää ja johdonmukaista ja epäkohdat tunnistettiin ennen tutkimuksen julkistamista.

LÄHTEET

Amerplast: ESSI – ensimmäinen suomalainen kiertokassi on paras valinta ympäristön ja Suomen kannalta. Esite. https://www.kiertokassi.fi/media/filer_public/3d/99/3d991871-265d-48cb-b9e8-5bab5ac83ff9/essi-faktasivu-050417.pdf. Viitattu 4.6.2019.

Direktiivi 2018/852/EU: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi pakkauksista ja pakkausjätteistä. Euroopan unionin virallinen lehti 30.5.2018. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex:32018L0852>. Viitattu 5.6.2019.

Geyer, Roland - Jambeck, Jenna - Law, Kara Lavender 2017: Production, use, and fate of all plastics ever made. Science Advances 17.7.2017. <https://advances.sciencemag.org/content/3/7/e1700782>. Viitattu 23.5.2019.

Heikkilä, Tarja 2014: Kvantitatiivinen tutkimus. Pdf-tiedosto. <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>. Viitattu 9.5.2019.

Heino, Anne 2017: Enää joka kolmas asiakas ostaa muovikassin ruokakaupasta. Yle 13.3.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9502821>. Viitattu 20.8.2019.

Heiskanen, Mikael 2019: Totuus muovista on puoliotuoksia täynnä – vihatun ja rakastetun materiaalin kirjava historia. Joutsenmerkki ympäristömerkin artikkeli 26.4.2019. <https://joutsenmerkki.fi/totuus-muovista-on-puoliotuoksia-taynna-vihatun-ja-rakastetun-materiaalin-kirjava-historia/>. Viitattu 28.5.2019.

Helsingin Uutiset 2018: Nyt vietetään muovitonta maaliskuuta, mutta joka kolmas ostaa yhä muovikassin ruokakaupassa – "Hinnan korottamisesta ei ole päätöstä". Helsingin Uutiset 7.3.2018. <https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/616795-nyt-vietetaan-muovitonta-maaliskuuta-mutta-joka-kolmas-ostaa-yha-muovikassin>. Viitattu 20.8.2019.

HOK Elanto: Kassit ja pussit tarkoituksen mukaan. Esite. S-ryhmän verkkojulkaisu. <https://www.s-kanava.fi/web/hok-elanto/yrityksesta/vastuullisuus/ymparisto/vaikuta-valinnoillasi/kassit-ja-pussit-tarkoituksen-mukaan>. Viitattu 4.6.2019.

Järvinen, Pasi: Yleinen muovitietopankki. http://muovifakta.fi/sites/default/files/Muovi-pankki_light.pdf. Viitattu 31.5.2019.

Karjalainen, Anssi 2018: Lidl poistaa muovikassit myynnistä päiväksi - samalla myös hinta nousee. Iltalehti 19.9.2018. <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/55c518bf-c586-4553-8825-95da3802d0a6>. Viitattu 20.8.2019.

Kassi-Info: Kierrätysmuovikassi. Esite. <https://kassi-info.fi/muovikassi/kierratysmuovikassi/>. Viitattu 4.6.2019.

Katajajuuri, Juha-Matti 2018: Muovien haitat ja vahvuudet – kohti kokonaiskestävyydeltään vielä parempia biopohjaisia uusia ratkaisuja. Luonnonvarakeskuksen blogi 16.5.2018. <https://www.luke.fi/blogi/muovien-haitat-ja-vahvuudet-kohti-kokonaiskestavyydeltaan-viela-parempia-biopohjaisia-uusia-ratkaisuja/>. Viitattu 28.5.2019.

Kesko 2018: K-ryhmä vauhdittaa muovikassien vähentämistä uudella hinnoittelulla K-ruokakaupoissa. Esite. K-ketjun verkkojulkaisu 9.4.2018. <https://www.kesko.fi/media/uutiset-ja-tiedotteet/lehdistotiedotteet/2018/k-ryhma-vauhdittaa-muovikassien-vahentamista-uudella-hinnoittelulla-k-ruokakaupoissa/>. Viitattu 20.8.2019.

Kesko 2018: K-Supermarket Hertta otti käyttöön uudenlaiset pantilliset ostoskassit. Esite. K-ketjun verkkojulkaisu 17.12.2018. <https://www.kesko.fi/media/uutiset-ja-tiedotteet/uutiset/2018/k-supermarket-hertta-otti-kayttoon-uudenlaiset-pantilliset-ostoskassit/>. Viitattu 9.8.2019.

Kesko 2019: Muovilinjaus. Esite. K-ketjun verkkojulkaisu. <https://www.kesko.fi/yritys/vastuullisuus/kestavan-kehityksen-linjaukset/keskon-muovilinjaus/>. Viitattu 5.6.2019.

Knight, Laurence 2014: A brief history of plastics, natural and synthetic. BBC News 17.5.2014. <https://www.bbc.com/news/magazine-27442625>. Viitattu 28.5.2019.

Luukka, Teemu 2018: Uudet materiaalit muistuttavat niin paljon muovia, että kuluttaja saattaa tehdä ekoteon huomaamattaan – Kaupan tuoreyrtit pääsevät pian puupohjaiseen, läpinäkyvään pakkaukseen. Helsingin Sanomat 13.11.2018. <https://www.hs.fi/talous/art-2000005897704.html?share=230311c49eac67518d7fec1e59f85a68&fbclid=IwAR2DA6VfDEU-v0NrXyNgT5SkbUotXe2YSJ8YmCGssyPBUjqJMDxiuoTSpa0>. Viitattu 5.6.2019.

Mattila, Tuomas - Kujanpää, Marjukka - Myllymaa, Tuuli - Korhonen, Marja-Riitta - Soukka, Risto - Dahlbo, Helena 2009: Ostoskassien ilmastovaikutusten vähentäminen. Suomen ympäristökeskus 2009. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38000/SY2_2009_Ostoskassien.pdf?sequence=1. Viitattu 24.5.2019.

Muoviteollisuus Ry. Muovisanastoa. <https://www.plastics.fi/fin/muovitieto/sanasto/?ltr=16>. Viitattu 26.8.2019.

Muoviteollisuus Ry: Biomuovit. Esite. Muovituotteita valmistavien yritysten etujärjestön verkkojulkaisu. https://www.plastics.fi/fin/muovitieto/muovit_ja_ymparisto/biomuovit/. Viitattu 5.6.2019.

Muoviteollisuus Ry: Muovit ovat monipuolinen materiaaliyryhmä. Esite. Muovituotteita valmistavien yritysten etujärjestön verkkojulkaisu. <http://www.plastics.fi/fin/muovitieto/muovit/>. Viitattu 24.5.2019.

Mäkipere, Tuovi 2019: Yhä harvempi ostaa S-ryhmän kaupassa muovikassin – jätépussien myynti kasvaa silti vuosi vuodelta. Maaseudun tulevaisuus 11.7.2019. <https://www.maaseudun-tulevaisuus.fi/kotimaa/artikkeli-1.468137>. Viitattu 20.8.2019.

Ojala, Antti 2016: Suomalaiskeksintö mullistaa ruokapakettien maailmaa – muovin määrä painuu lähivuosina liki olemattomiin. Yle 12.10.2016. <https://yle.fi/uutiset/3-9222648>. Viitattu 28.5.2019.

Opetushallitus 2019: Mitä luonnonvarat ovat? Opetushallituksen verkko-oppimateriaalit. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/luovasti-luonnonvaroista/mita-luonnonvarat-ovat>. Viitattu 23.8.2019.

Orthex Group: Kasvata tuoreita yrttejä sokeriruo'osta valmistetusta yrttiruukussa. Esite. <https://www.orthexgroup.fi/inspiroidu/biomuovinen-yrttiruukku>. Viitattu 5.6.2019.

Pantsu, Pekka. 2018. Ylen kysely: Iso osa suomalaisista haluaa kieltää myytävät muovikassit kokonaan – nuoret eri mieltä. Yle 31.7.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10310388>. Viitattu 23.8.2019.

Punkari, Pasi. 2019. Pantilliset ostoskassit tekevät tuloaan kauppojen kassivalikoimaan. Yle 14.6.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10831546>. Viitattu 23.8.2019.

Resinex: I'm green™ Polyethylene. Esite. <https://www.resinex.fi/tuotteet/im-green.html>. Viitattu 5.6.2019.

S-ryhmä 2018: Hevipussien kulutus vähenee – kestopussit S-kauppoihin asiakkaiden toiveesta. S-ryhmän verkkojulkaisu 11.1.2018. <https://www.patarumpu.fi/2018/01/11/hevipussien-kulutus-vahenee-kestopussit-s-kauppoihin-asiakkaiden-toiveesta-2/>. Viitattu 7.8.2019.

The Danish Environmental Protection Agency 2018: Life Cycle Assessment of grocery carrier bags. Raportti. Helmikuu 2018. <https://www2.mst.dk/Udgiv/publications/2018/02/978-87-93614-73-4.pdf>. Viitattu 23.5.2019.

Tilastokeskus 2008: Ruokajäte rasittaa ympäristöä enemmän kuin pakkaukset. Tilastokeskus 8.4.2008. http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2008/art_2008-04-09_004.html?s=3. Viitattu 28.5.2019.

Tuominen, Matti 2018: Näin suomalainen söi viime vuonna: Kulutti 81 kiloa lihaa, 80 kiloa viljaa, 64 kiloa vihanneksia. Maaseudun tulevaisuus 29.6.2018. <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/ruoka/artikkeli-1.263175>. Viitattu 28.5.2019.

Turun Sanomat 2014: Kohu ilmaispusseista herätti kaupat. Turun Sanomat 30.4.2014 <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/624430/Kohu+ilmaispusseista+heratti+kaupat>. Viitattu 21.8.2019.

Vilka, Hanna 2007: Tutki ja mittaa - Määrällisen tutkimuksen perusteet. Oppikirja määrällisestä tutkimuksesta. <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>. Viitattu 26.8.2019.

Viuhko, Minna 2006: Opiskelijatutkimus 2006. Opetusministeriön julkaisu. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79939/opm51.pdf?sequence=1>. Viitattu 1.8.2019.

Ympäristöhallinto 2019: Ympäristöministeriö selvitti muovien käyttöä rakennuksissa - ARA, Senaatti-kiinteistöt ja Helsingin yliopisto tutkivat muovien käytön vähentämistä rakennuskohteissaan. Ympäristöhallinnon verkkojulkaisu 5.4.2019. [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Rakentaminen/Ymparistoministerio_selvitti_muovien_kay\(49853\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Rakentaminen/Ymparistoministerio_selvitti_muovien_kay(49853)). Viitattu 28.5.2019.

Ympäristöministeriö 2018: Kysymyksiä ja vastauksia muoveista. Ympäristöministeriön verkkojulkaisu 22.3.2018. https://www.ym.fi/fi-FI/Ymparisto/Muovit/Kysymyksiä_ja_vastauksia_muoveista. Viitattu 24.5.2019.

Kuluttajatutkimuksen kyselylomake

Kuluttajatutkimus ostoskassien käytöstä

Kuluttajatutkimuksen aiheena on tutkia korkeakouluikäisten tottumuksia ostoskassivalinnoissaan. Tutkimus on osa Turun ammattikorkeakoulun energia- ja ympäristötekniikan opinnäytetyötä, jossa tutkitaan keinoja vähentää muovisten ostoskassien sisältämää fossiilista muovia. Kysely on lyhyt eikä siihen vastaamiseen kulu kuin pari minuuttia.

1. Ikäsi?

- ☐ 18 - 20 vuotta
- ☐ 21 - 23 vuotta
- ☐ 24 - 26 vuotta
- ☐ 27 - 30 vuotta
- ☐ 31 - 35 vuotta
- ☐ yli 35 vuotta

2. Sukupuolesi?

- ☐ Mies
- ☐ Nainen
- ☐ Muu
- ☐ En halua vastata

3. Mitä ostoskassia yleensä käytät päivittäistavaraostoksissasi?

- ☐ Oma reppu, laukku tai muu
- ☐ Oma kestokassi
- ☐ Oma muovikassi
- ☐ Ostan muovikassin
- ☐ Ostan paperikassin

4. Jos ostat muovikassin valitsetko:

- ☐ Kierrätysmuovikassin
- ☐ Normaalin muovikassin
- ☐ En valikoi

5. Kun ostat hedelmiä tai vihanneksia, pakkaatko ne hedelmäpussiin?

- ☐ Kyllä, poikkeuksetta
- ☐ Kyllä, jos ostan useampia
- ☐ En

6. Valitsetko hedelmille tai vihanneksille bio- tai paperipussin, jos sellainen on tarjolla?

- ☐ Kyllä
- ☐ En

Miten esitellyt keinot vaikuttaisivat ostoskassivalintaasi?

7. Pantillinen kestokassi: Jos kauppakassi on unohtunut kotiin, voit ostaa kassalta kestokassin esim. 5€ pantilla. Pantin saa takaisin, kun palauttaa kassin kauppaan aikanaan. Kuluneen kassin voi veloituksetta vaihtaa uuteen tai puhtaaseen.

- ☐ Vaikuttaisi erittäin paljon
- ☐ Vaikuttaisi jonkin verran
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Ei vaikuttaisi juurikaan
- ☐ Ei vaikuttaisi lainkaan

8. Bonusjärjestelmä: Kuluttaja saa kassalla esim. 5 senttiä bonusta tai normaalin muovikassin verran alennusta ostoksistaan, mikäli hän voi osoittaa, että on tuonut mukanaan oman ostoskassin tai laukun, johon pakkaa ostoksensa.

- ☐ Vaikuttaisi erittäin paljon
- ☐ Vaikuttaisi jonkin verran
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Ei vaikuttaisi juurikaan
- ☐ Ei vaikuttaisi lainkaan

9. Muovikassien hinnankorotus: Vaikuttaisiko kaupan muovikassien hinnankorotus sinua siirtymään käyttämään omia kauppakasseja?

- ☐ Vaikuttaisi erittäin paljon
- ☐ Vaikuttaisi jonkin verran
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Ei vaikuttaisi juurikaan
- ☐ Ei vaikuttaisi lainkaan

10. Ilmastotyön tukeminen: Jos kaupan ostoskassin hinta nousisi esim. 10 senttiä ja hinnankorotus ohjattaisiin suoraan ilmastotyöhön, kannustaisiko se ostamaan uuden ostoskassin?

- ☐ Kannustaisi erittäin paljon
- ☐ Kannustaisi jonkin verran
- ☐ En osaa sanoa
- ☐ Ei vaikuttaisi juurikaan
- ☐ Ei vaikuttaisi lainkaan

Edellinen

Lähetä